

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 356

Parasjat Kie Tavo

18 Eloel 5770
27/28 augustus 2010

Overzicht Kie Tavo (Devariem 26:1-29-8)

Wanneer Bnei Jisraël in het Land Israël woont, moeten de eerste vruchten van het land naar de Tempel gebracht worden en aan de *kohen* gegeven worden in een ceremonie die de erkenning uitdrukt dat het Hasjem is die de Joodse historie door alle eeuwen vaststelt. Deze passage vormt een van de centrale thema's van de Haggada, die wij lezen op de *Seder*-avond van *Pesach*. Op de laatste dag van *Pesach* van het vierde en zevende jaar van de zevenjarige *sjemita*-cyclus, moet men verklaren dat werkelijk de tienden verdeeld te hebben onder de daarvoor in aanmerking komende personen en op de voorgeschreven manier. Met deze mitswa, concludeert Mosjé de geboden die G-d hem gezegd heeft te geven aan het Joodse Volk. Mosjé vermaant hen te wandelen over de wegen van Hasjem, want zij zijn het uitverkoren volk van Hasjem. Wanneer Bnei Jisraël de Rivier Jordaan overtrekken, moeten zij zich opnieuw tot Tora verplichten. Reuzachtige stenen moeten worden opgericht en de Tora moet daarop worden geschreven in de zeventig talen van de wereld, en zij moeten vervolgens worden overdekt met een dun laagje pleisterkalk. De helft van de stammen zal gaan staan op de Berg Gerizim en de andere helft op de Berg Eval, en de Levieten zullen gaan staan in de valei tussen beide bergen in. Daar zullen de Levieten 12 geboden citeren en heel het volk zal daarop antwoorden met "*amein*", zowel op de zegeningen als op de vervloekingen. Mosjé vertelt dan tot in details welke zegeningen op Israël zullen rusten. Deze zegeningen zijn zowel fysiek als spiritueel. Echter, Mosjé schildert een schril beeld van vernietiging, die het Joodse Volk zal treffen, wanneer het zich niet aan Tora houdt, en die uiteindelijk zal resulteren in ballingschap en omzwervingen tussen de volken van de wereld.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël
©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

Haftara Parasjat Kie Tavo

Door Jacob Salomon

(Jesjahoe 60:1-22)

„Sta op en schijn, want je licht is gekomen en de luister van Hasjem schijnt op jou” (Jesjahoe 60:1).

„De geringste zal tot duizend worden en de jongste wordt een machtig volk. Ik, G-d, zal het ter zijner tijd verhaasten” (ibid. 22).

De Haftara wordt verlicht door een extreem krachtige en doordringende taal, die bijna van de bladzijde afspringt. De tekst drukt de Messiaanse climax uit van het zeer lange Boek Jesjahoe. Jesjahoe was een profeet: iemand die persoonlijk het woord van G-d ontving en dat overbracht naar het volk. Jesjahoe zelf leefde omstreeks 720 VGJ. Dat was toen de beide koninkrijken van Israël en Jehoeda door een spirituele en morele afdaling gingen. Als gevolg daarvan voorzag hij in zijn vroege profetieën –boodschappen direct van G-d – de ballingschap van zowel het Noordelijke Koninkrijk (welke plaatsvond tijdens zijn leven), als uiteindelijk het Zuidelijke Koninkrijk van Jehoeda.

De scene uit het middelste deel van Jesjahoe speelt zich ongeveer 150 jaar later af, en handelt over het einde van de Babylonische ballingschap. De tekst noemt Cyrus II, keizer van de Meden en de Perzen, met name. G-d verklaart dat hij Zijn herder en Zijn gezalfde is (44:28 en 45:1). Na deze verklaring keren sommigen van de Joden terug, fysiek en spiritueel, om het zwaar verwoest Heilige Land weer op te bouwen. De laatste elf hoofdstukken van het Boek – waarin de tekst van deze Haftara voorkomt – handelen over de uiteindelijke verlossing en het einde van de Diaspora: wanneer „heel Israël zal voortkomen uit de volken van de verstrooiing en zich zullen herverzamen op G-ds heilige berg in Jeuzalem” (66:20).

Het boek Jesjahoe bevat diep inspirerende woorden van aanmoediging, die zowel op de Israëlieten als op de hele wereld van toepassing zijn. Er wordt, zoals in deze Haftara, herhaling benadrukt dat de ballingschappen van de Joden en de G-ddelijke straffen tijdelijk zullen zijn en dat G-d uiteindelijk Zijn volk zal verlossen en hen permanent zal vestigen in Zijn Land, met eer, in voorspoed en met wereldwijde invloed.

De profeet richt zich in de Haftara tot Jeruzalem en verzekert haar dat er een einde komt aan haar lijden, zowel in fysiek als spiritueel opzicht.

Inzicht in de parasja

Luidruchtige Bibliotheken (Met toestemming overgenomen van Aish.com)

door Rabbi Boruch Leff

Bibliotheken zijn meestal rustige plaatsen, die bezinning en concentratie mogelijk maken. Maar als je een Tora-studie hal binnenloopt, kun je worden verrast door het geluidsniveau en het lawaai. Waarom leren de Joden hardop? Parasjat Kie Tavo biedt een inzicht, dat deze puzzel oplost.

Wat onderscheidt ons echt van het dierenrijk? Velen betogen dat de onderscheidende kwaliteit van de mens de kracht van meningsuiting en communicatie is. Deze week biedt de parasja een krachtige les in hoe sterk de spraak effect heeft op veranderingen in het gedrag.

De opening van Parasjat Kie Tavo beschrijft het gebod voor een boer in Israël om zijn eerste vruchten naar de Tempel te brengen en te zeggen: „Ik verklaar vandaag voor G-d, dat ik ben gekomen naar het land dat G-d aan onze voorvaders gezworen heeft om aan ons geven” (Devariem 26:3). De boer gaat dan een speciale formule zeggen om G-d te danken voor Zijn goedheid. Wij begrijpen de speciale formule en het uiten van dank, maar waarom moet de landbouwer een voorwoord uitspreken waarin hij de reden verklaart waarom hij er is? Rasji legt uit dat het doel van deze verklaring is om aan te tonen dat de landbouwer niet ondankbaar is voor het Land Israël. Maar is het komen van de boer niet al een duidelijk vertoon van zijn dankbaarheid? Waarom moet hij het eigenlijk zeggen?

We ontleen hieraan een belangrijke les voor het Joodse leven. Spraak is veel krachtiger en explosiever dan wij gewoonlijk in overweging nemen. Uiting geven aan dankbaarheid door middel van spraak is heel iets anders dan het alleen maar voelen of erover denken. Wij worden weliswaar tot op zekere hoogte gevormd door datgene wat we denken, maar wat we zeggen vormt onze identiteit nog veel meer. Het concept van de geloften, en de gevolgen voor het breken van die geloften, toont dit aan.

Geloften worden besproken in Bamidbar 30:3 :

„Als een mens een gelofte tegenover Hasjem aflegt, of een eed zweert om zichzelf een verbod op te leggen, dan mag hij zijn woord niet ONTHEILIGEN, hij moet zich aan alle woorden die uit zijn mond afkomstig zijn, houden.”

De taal die hier gebruikt wordt voor het verbod is niet van het gebruikelijke soort. De Tora zou gezegd kunnen hebben „lo jaävor” – doe je woord geen geweld aan; in plaats daarvan staat er „Lo jachel ” – je zult niet ONTHEILIGEN. Er is hier duidelijk een boodschap in deze meer dramatische keuze van „je zult je woorden niet ontheiligen.” Bovendien, de tweede helft van de verklaring legt ook meer dan nodig is de nadruk op de spraak wanneer beweerd wordt: „houd je aan je woorden die afkomstig zijn uit de mond” en niet gewoon „houdt je aan wat je belooft.” Waarom?

De Tora maakt gebruik van de taal van „ontheilig je woorden niet.” Maak je woorden niet goedkoop, want een woord is een realiteit. Het probleem met het breken van een belofte is niet alleen dat men oneerlijk wordt. Het is veel meer dan dat. Je vernietigt de werkelijkheid die je gemaakt hebt zodra je je gelofte schendt.

Iets hardop te zeggen heeft een diepe en grote invloed op de menselijke persoonlijkheid. Het is niet zoals we denken, dat spraak alleen van belang is bij het spreken in het openbaar, en dat wat men privé zegt niet van belang is: echter, een gelofte verplicht zowel in privé als in het openbaar. Integendeel, de kracht van het brengen van gedachten van de geest naar het rijk van meningsuiting geldt ook voor privé. We kunnen denken dat schelden op iemand of het gebruik van grove taal in privé onschadelijk is. Terwijl dat beter is dan te vloeken in het openbaar, richt het nog steeds aanzienlijke schade aan iemands spiritualiteit, want als gedachten uitgesproken worden, heeft een meer krachtige transformatie plaatsgevonden. Spraak creëert een nieuwe werkelijkheid en heeft een sterke invloed op de mensen die de woorden uitspreken.

Als we gedachten hebben die we beter niet kunnen hebben, kunnen we die beter niet uitspreken. Uitsgesproken lusten en verlangens hebben een kracht die onuitgesproken woorden niet hebben. Hetzelfde geldt als ik mezelf voorneem me te verbeteren. Als ik gedachten van verbetering heb, zal ik niet veel groei bereiken. Maar zeggen dat ik meer wil leren, G-d lief hebben, dat ik wil bidden, mijn ouders meer wil eren, dat ik mijn echtgenoot/ote lief heb, is al meer dan alleen een belofte, het is al tot in een zekere mate in de fysieke wereld en het is alsof ik het al enigszins heb uitgevoerd met mijn woorden. En als ik gedachten heb die ik niet moet

hebben, dan is hardop te zeggen dat ik ze niet wil hebben, een grote hulp voor het verwijderen van die slechte gedachten (hoewel er geen reden is om dat hardop te zeggen, zodat iedereen het hoort).

Een voorbeeld hiervan betreft Ja'akov. Er zijn momenten waarop we de feiten mogen vervalsen en misleiden 'omwille van de vrede'. Dit is afgeleid van G-d zelf, Die dit heeft gedaan met het oog op handhaving van de vrede tussen Avraham en Sara (Zie Rasji, Bereisjiet 18:13. Dit idee kan niet overal worden toegepast maar men dient een halachische autoriteit te raadplegen voor specifieke vragen met betrekking tot de toepassing ervan.) De zaak betreft Ja'akov als hij bedrieglijk Jitschaks zegen van Esav naar zichzelf doorschakelt. De Tora keurt het gedrag van Ja'akov goed (net als Jitschak wanneer hij ontdekt wat er gebeurd is - zie Bereisjiet 27:33) en is van mening dat deze episode gerechtvaardigd is voor de goede ontwikkeling van het Joodse volk.

Toen Ja'akov de kamer van Jitschak binnenwandelde, en zich voordeed als Esav, vroeg Jitschak hem: „*Ben jij mijn zoon Esav?*” en Ja'akov antwoordde: „*Ik ben Esav, uw eerstgeborene*” (Zie Bereisjiet 27:18, 24). Rasji (Bereisjiet 27:19) citeert een Midrasj waarin staat dat Ja'akov in werkelijkheid zei: „ik ben ik, Esav is uw eerstgeborene.” Wat probeert de Midrasj te zeggen? Zijn we een spelletje aan het spelen? We weten dat Ja'akov wilde dat Jitschak zou denken dat hij Esav was. Dus waarom zegt hij het op deze manier en waarom maakt het uit wat zijn bedoeling was toen hij dat zei? De verklaring zelf misleidt Jitschak toch. Waarom is het belangrijk dat het had kunnen worden verstaan in een waarheidsgetrouwe manier met de komma tussen 'ik' en 'Esav' in? Is het op deze manier minder een leugen?

Een leugen is een leugen. Dat is waar. Maar de Midrasj vertelt ons dat er een enorm verschil is tussen een leugen waarvan de woorden zelf vals zijn, en een leugen waarvan de woorden waar zijn, maar waarvan de bedoeling een leugen is. Deze Midrasj leert ons de enorme kracht van woorden en de zorg die we moeten nemen bij het gebruik van woorden. Dat is de reden waarom Ja'akov bezorgd was dat ten minste zijn woorden konden worden opgevat als waarheidsgetrouw.

Een woord dat ruw of rauw is, heeft een effect op ons en tekent ons. Een gesproken woord verandert ons. We moeten onze woorden zorgvuldig overwegen en niet lukraak onze mening uitspreken. We moeten ervoor zorgen dat onze boodschap goed is gearticuleerd. We moeten oppassen hoe we spreken met anderen en de manier waarop we onze gedachten over brengen.

Dit inzicht is de reden waarom verbale belijdenis voor God zo een integraal onderdeel van berouw is, hetgeen het grote thema van de maand Eloel is, bij onze voorbereidingen voor de Hoge Feestdagen. Rambam (Wetten van Berouw 02:02 geparafraseerd):

„Berouw betekent dat men geen zonden meer begaat, dat je ze verwijdert uit je hart, en je voornemt ze nooit meer te zullen herhalen. Men moet ook betreuren wat men gedaan heeft. En men moet zijn zonden bekennen met zijn lippen en al deze dingen zeggen die hij heeft overdacht in zijn hart.”

Rambam heeft de woorden 'met zijn lippen' om dezelfde reden gekozen, als waarom de Tora de woorden „alles wat uit zijn mond komt” schrijft, om de enorme kracht te benadrukken die de spraak heeft op het proces iemand tot inkeer te brengen. God kent onze gedachten dus het is duidelijk dat we onze gedachten niet voor Hem in woorden hoeven uit te drukken. De bekentenis moet echter plaatsvinden omwille van onze eigen groei. Gedachten moet worden vrijgegeven door middel van de lippen, zodat een blijvende verandering kan plaatsvinden. Zonder mondelinge bekentenis, zonder spraak, kan inkeer niet bereikt worden en alle gedachten aan verandering zullen waarschijnlijk spoedig verdwijnen.

Dit is ook de reden waarom alleen het denken over Tora als we dat leren niet dezelfde kracht heeft als Tora mondeling hardop te zeggen. (Sommige beweren dat geen beracha vereist is wanneer men alleen maar over Tora denkt. Zie de Sjoelchan Aruch, Orach Chaim 47:4 met Misjna Broera) De kennis die men vergaard heeft zal ook niet zo goed worden herinnerd als men alleen maar stilletjes leert, zonder het geleerde hardop uit te spreken, zoals de Talmoed zegt: Het uitspreken van Tora is de essentie van het leren van Tora (Eruvin 54a).

Dus, laat je niet weerhouden. Spreek je gedachten uit.

MISJNA VAN DE WEEK

DEMAI – HOOFDSTUK VIJF

Misjna 5:8

הַלֹּקֶחַ טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, מֵעֵשֶׂר מְזֵה עַל זֶה, אֶךְ עַל פִּי שְׂאֵמָרוֹ, אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְמִכָּר טָבֵל אֶלָּא לְצַרְדָּה:

Wie *tèwel* koopt [afkomstig] van twee plaatsen ¹, die mag van de één voor de ander vertienden, ondanks dat zij ² gezegd hebben dat iemand geen *tèwel* mag verkopen, behalve in geval van nood ³.

Aantekeningen bij Misjna 5:8

1. **Wie *tèwel* verkoopt van twee plaatsen** – En beide verkopers verklaren dat het *tèwel* is (RAV).
2. De Geleerden.
3. **Behalve in geval van nood** – Bijvoorbeeld als een kleine hoeveelheid *choelien* vermengd raakt met een grote hoeveelheid *tèwel*, dan kan men de *tèwel* alleen vertienden door ervoor van ander hoeveelheid product te vertienden. En men mag dat *tèwel* dan alleen verkopen aan een *chaweer*, maar niet aan een *am-haärets*. En een *am-haärets*, wiens *choelien* vermengd is geraakt met *tèwel*, wat moet die doen? Hij gaat naar een *chaweer* en die koopt voor hem ergens anders *tèwel* en vertiend daarvan voor hem (RAV).

Misjna 5:9

מְעִשְׂרֵין מִשְׁלַ יִשְׂרָאֵל עַל שְׁל נְכָרִי, מִשְׁל נְכָרִי עַל שְׁל יִשְׂרָאֵל, מִשְׁל יִשְׂרָאֵל עַל שְׁל כּוֹתִים, מִשְׁל כּוֹתִים עַל שְׁל כּוֹתִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשְׁל כּוֹתִים עַל שְׁל כּוֹתִים:

Men mag wat van een Jood is, vertienden voor een niet-Jood ¹, van wat van een niet-Jood is, voor een Jood, van een Jood voor een *Koetie* ², van een *Koetie* voor een [andere] *Koetie* ³. Rabbi Eliëzer verbiedt van een *Koetie* voor een [andere] *Koetie* ⁴.

Aantekeningen bij Misjna 5:9

1. **Wat van een Jood is... voor een niet-Jood** – [Dat wil zeggen, men mag van de *tèwel* van een Jood *ma'aser* geven voor het product dat men van een niet-Jood gekocht heeft. Er is een meningsverschil tussen de *Tannaïem* over de vraag of het product van een niet-Jood in *Erets Jisraël* onderhevig is aan *ma'aserot*. Sommigen menen dat een niet-Jood niet blijvend land kan verkrijgen in *Erets Jisraël* en dat zijn aankoop van land tijdelijk is en dat zijn product niet vrijgesteld is van vertienden, zodat een Jood die dat van hem koopt, dat moet vertienden, want er staat geschreven (*Wajjikra* 25:23): „En het land zal niet voor altijd verkocht worden, want het land is van Mij.” Anderen menen echter dat de verkrijging van land door een niet-Jood de heiligheid van het land opheft en dat het product daarvan dus niet vertiend hoeft te worden. Dit is de mening van de Geleerden.] De Tanna meent kennelijk dat een niet-Jood geen [permanent] eigendom [van grond] kan verkrijgen in *Erets Jisraël*, zodat hij zou zijn vrijgesteld van *ma'aser* en dit is Rabbi Meïr, maar de halacha is niet zo want voor ons staat vast dat er wel eigendomsver verkrijging is in *Erets Jisraël* en vrijstelling van *ma'aser*, want er staat geschreven in *Wajjikra* 25:23: „En het land zal niet voor altijd verkocht worden,” [d.w.z.: het **mag** niet voor altijd verkocht worden] maar als het verkocht wordt, dan is het voor goed verkocht (RAV). [En Rabbi Meïr begrijpt uit dat vers dat men het land niet voor altijd **kan** verkopen, en dat het product ervan dus altijd vertiend moet worden (*T. J. T.*)].
2. **Voor een *Koetie*** – De producten van *Koetiem* zijn zeker *tèwel* als zij die verkopen, hoewel zij ze wel vertienden als zij die zelf eten, maar zij verkopen hun product onvertiend, want zij bekommeren zich niet om het verbod dat men voor een blinde geen struikelblok mag leggen (RAV).
3. Wanneer men hetzelfde product van verschillende *Koetiem* gekocht heeft, mag men *ma'aser* afnemen van het product van de ene *Koetie* voor de producten van alle andere *Koetiem*.
4. **Rabbi Eliëzer verbiedt van een *Koetie* voor een [andere] *Koetie*** – Want soms heeft een *Koetie* het wel vertiend voor zichzelf [d.w.z. hij was van plan het zelf op te eten] maar hij is van gedachten veranderd en besloot het te verkopen en dan zou men mogelijk vertienden van wat al is vrijgesteld voor iets waarop nog de verplichting rust. Maar tegenwoordig worden *Koetiem* in alle opzichten als niet-Joden beschouwd (RAV).

Vit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat – Sjabbat 52

Een geit met een halster

We hebben op de vorige daf geleerd dat een dier van een Jood op Sjabbat alleen mag uitgaan met iets dat hem effectief in bedwang kan houden of een kledingstuk tegen de kou of warmte of met een sieraad, en dat alles, mits het niet makkelijk van het dier afvalt, want dan zal de eigenaar het op openbaar terrein oppakken en er mee lopen, hetgeen verboden is.

Op onze daf leert een Baraita dat een geit alleen met een halster mag uitgaan op Sjabbat naar publiek gebied, wanneer het is vastgemaakt aan gaten die in de hoorns van de geit zijn geboord. [De geit heeft namelijk een smalle kop, en daar glijdt een halsband makkelijk vanaf en dan zou de eigenaar die halsband dragen (*Rasji*).

Is een overbodig sterk dwangmiddel een last?

We hebben op de vorige daf al gezien dat een dier niet mag uitgaan met een dwangmiddel dat voor dit dier onwerkzaam is, maar alleen werkzaam is bij kleinere of makkere dieren.

Mag een dier uitgaan met een dwangmiddel dat bedoeld is voor grotere en sterkere dieren, maar dat voor dit dier niet nodig is? En mag een dier uitgaan met versiering?

Een dier met versiering

Een Jood mag zijn dier op Sjabbat niet met versiering laten uitgaan, want dat is niet gebruikelijk, maar in plaatsen waar het wel gebruikelijk is om huisdieren te versieren, is het toegestaan.

De rode koe

Rav en Sjmoeël verschillen van mening of een koe mag uitgaan met een band tussen zijn hoorns, om hem daaraan vast te houden [Een koe hoeft men niet vast te houden, zij is makkelijk te leiden (*Rasji*)], de één staat het toe, de ander verbiedt het als een overbodige last. Op de vorige daf heeft Sjmoeël gezegd dat de halacha R. Chananja volgt, die zegt dat ieder dwangmiddel is toegestaan [dus ook een overmatig dwangmiddel], hieruit blijkt dat Sjmoeël het toestaat dat een koe uitgaat met een overmatig dwangmiddel, maar Rav meent dat dit een overbodige last voor het dier is.

Zoals bekend is het verboden om met de Rode Koe enig werk te verrichten. Wanneer dat toch gebeurt, wordt de Rode Koe onbruikbaar om iemand te reinigen van *toemat meet* [de onreinheid van een dode]. Onder dit verboden werk valt het dragen van een last, zoals er geschreven staat [*Bamidbar* 19:2]: „Waar geen last op geweest is.” Een Baraita zegt dat een eigenaar van een Rode Koe het dier een halster om mag doen, en het daaraan mag leiden en dat dit het dier niet *pasoeel* maakt. De Gemara concludeert dat dit, voor een koe overbodig dwangmiddel, kennelijk niet als een last beschouwd wordt en dat een gewone koe daar dus op Sjabbat mee uit mag gaan.

Maar de Gemara verwerpt dit bewijs, want een Rode Koe is uitermate kostbaar, en daar zal men dus extra voorzichtig mee wil zijn en het toch vast willen binden. Bovendien wil de koe terug naar huis en niet naar Jerusalem gebracht worden, het dier is dus opstandig.

Een dier mag dus niet uitgaan op Sjabbat met een overbodig dwangmiddel, overeenkomstig Rav [zie ook *Sj.A.* 35:1).

Een paard met een halsband

Een paard mag alleen uitgaan met een halsband om, wanneer dat los genoeg zit, dat men het dier er aan vast kan grijpen, wanneer het er vandoor dreigt te gaan. Maar als dat niet kan, en het dus alleen een versiering is, is het verboden.

Daf 52b

Voorschriften voor *toema* en *tahara*

De Gemara maakt een vermelding over de *toema* en *tahara* van de sieraden van een dier.

Er zijn drie soorten categorieën die *toema* kunnen aannemen: **a.** een mens, **b.** voedsel en **c.** *keliem* [voorwerpen]. Sieraden van een mens worden als *keliem* beschouwd, en kunnen dus *toema* aannemen, maar een sieraad van een dier kan geen *toema* aannemen.

Als een sieraad of *klie* van een mens is [en dus *toema* kan aannemen] en dan overgaat voor gebruik voor een dier, kan het nog steeds *toema* aannemen en ook als het voorwerp op het dier gelegd wordt, opdat de mens daarmee het dier kan controleren, zoals bijvoorbeeld een ring, waaraan men het dier kan voorttrekken, dan kan die ring nog steeds *toema* aannemen, want dan is de ring [of welk ander voorwerp dan ook dat daarvoor gebruikt wordt] het voorwerp van de mens, en niet van het dier.

Wanneer kan een *klie toema* aannemen?

Aleen een *klie* dat volledig afgewerkt is en gereed is voor gebruik, kan *toema* aannemen. Zolang als het voorwerp nog bewerkt moet worden [geslepen of gepolijst of i.d.] kan het nog niet *toema* aannemen. Maar als de vakman, die het gemaakt heeft, besluit om het bijvoorbeeld niet te polijsten of te slijpen of i.d. maar het te gebruiken zoals het is, dan kan het door deze gedachte-beslissing van status veranderen en kan het *toema* aannemen. Echter, het omgekeerde is niet waar. Een voorwerp dat *tamee* was en breekt, waardoor het nu niet meer bruikbaar is, verliest zijn *toema*. Dit kan echter alleen door een fysieke verandering van het voorwerp, gedachten spelen hierbij geen rol. Maar als het voorwerp nog *tahor* is, maar *toema* kan aannemen, en dan besluit de eigenaar het alsnog te polijsten of te verven of er een andere bewerking mee te doen, dan verliest het zijn mogelijkheid om *toema* aan te nemen, maar als het al *tamee* was, blijft het *tamee*.

Verschillen tussen ringen

De Gemara brengt een aantal Baraitot, waaruit blijkt dat ringen die voor verschillende toepassingen gebruikt worden, verschillend reageren bij aanraking met *toema*. We hebben al gezien dat een ring van een mens wel *tamee* kan worden, maar een ring van een dier niet. Verder leert een Baraita dat alleen vingerringen *tamee* kunnen worden, ringen aan een riem of schouderband niet. En een andere Baraita zegt dat alleen volledig metalen ringen *tamee* kunnen worden, maar als zij gedeeltelijk van hout zijn, niet.

Misjna

EEN EZEL MAG UITGAAN [naar publiek gebied op Sjabbat] MET EEN ZADELKLEED [onder het zadel, om het dier warm te houden (*Rasji*)] ALS HET [voor Sjabbat] OP ZIJN RUG IS VASTGEBONDEN. RAMMEN MOGEN UITGAAN ALS ZIJ LELOEWIEN [opgebonden] zijn. VROUWTJES SCHAPEN MOGEN UITGAAN ALS ZIJ WORDEN VASTGEHOUDEN, KEWOELOT EN KEWOENOT [de Gemara zal al deze termen bespreken en verklaren]. GEITEN MOGEN UITGAAN MET HUN UIERS OPGEBONDEN [ter voorkoming dat zij melk verliezen]. RABBI JOSSI VERBIEDT DIT ALLES, MAAR STAAT ALLEEN VROUWTJE SCHAPEN KEWOENOT TOE.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 10 – TEFILLIEN (vervolg)

Het verbod om te onderbreken tussen arm- en hoofd-tefillien

15. Tussen het leggen van de *tefillien* op de arm en op het hoofd is het verboden te onderbreken door te spreken, zelfs ten behoeve van een mitswa⁴⁸. Zelfs is het verboden met de ogen of met de vingers te wenken, dat alles wordt beschouwd als een onderbreking. Want er is gezegd (*Sjemot* 13:9): *Het zal voor je als een teken op je hand en als een herinnering tussen uw ogen zijn*, dat wil zeggen dat de hoofd-tefillien onmiddellijk na de arm-tefillien gelegd moet worden, zodat het samen één handeling vormt. En wanneer men

wel heeft onderbroken, moet men de arm-*tefillien* aanraken en dan zegt men de beracha *lehaniach tefillien* [„om *tefillien* te leggen”] opnieuw en daarna zegt men de beracha *'Al mitswat tefillien*,⁴⁹ waarna men de knoop aantrekt.⁵⁰ Wanneer men onderbroken en gesproken heeft ten behoeve van het leggen van de *tefillien*, hetgeen in principe verboden is⁵¹, dan hoeft men, de beracha niet te herhalen⁵². Zelfs wanneer men *Kaddiesj* of *Kedoesja* hoort, mag men niet onderbreken. Maar men dient dan te zwijgen en zijn aandacht te hebben bij datgene wat de gemeente zegt⁵³. En wanneer men toch op *Kaddiesj*, *Kedoesja* of *Barachoe* geantwoord heeft, of men antwoordde met *amein* op een beracha, dan zegt men ook de beracha *lehaniach tefillien* opnieuw.⁵⁴

Volgens de *Siddeor HaRav* is het wel toegestaan om tussen het leggen van de arm- en hoofd-*tefillien* te antwoorden op *Kaddiesj*, *Kedoesja* of *Barachoe* indien met dat hoort, waarna men niet de beracha *lehaniach tefillien* herhaalt, maar vóórdat men de hoofd-*tefillien* omdoet, zegt men de beracha *al mitswat tefillien*. Dat is in dit geval toegestaan omdat volgens veel *poskiem* men deze beracha altijd moet zeggen.

Ook bij het leggen van *tefillien* volgens *Rabbénoe Tam** is het verboden om tussen het leggen van arm- en hoofd-*tefillien* te onderbreken. Maar voor *Kaddiesj* en *Kedoesja* mag men wel onderbreken.

* Zie paragraaf 37 van dit hoofdstuk.

De heiligheid van *tefillien*

16.⁵⁵ Wanneer men *tefillien* legt, moet men het volgende bedenken:

- dat *Hakkadosj Baroech Hoe* ons bevolen heeft *tefillien* te leggen, waarin zich vier afdelingen uit de Tora bevinden, waarin de eenheid van Zijn naam, geprezen is Hij, en de uittocht van Egypte staan beschreven;
- dat men de *tefillien* dient te leggen op de arm tegenover het hart en op het hoofd tegenover de hersenen, opdat wij altijd de wonderen zullen blijven herinneren, die Hij voor ons gedaan heeft. Deze tonen ons Zijn eenheid en ook dat Hij de macht en de heerschappij heeft in zowel de hogere als de lagere regionen zodat alles volgens Zijn wil gebeurt;
- dat men zijn ziel, die zetelt in de de hersenen, en ook zijn hart, die de bron is van de begeerten en de gedachten, geheel in Zijn dienst stelt. Hierdoor blijft men de Schepper herinneren en tevens beperkt men zijn genietingen. Daarmee volbrengt men [het gebod] (Bemidbar 15-39): *Jullie zult je niet laten afleiden door jullie hart en door jullie ogen*. Daarom staat er bij de *tefillien* (Dewariem 6-8): *tussen je ogen*.

De *Prie Megadiem* schrijft dat wanneer achteraf blijkt dat men dit niet bedacht heeft, maar men heeft wel de *tefillien* gelegd met de bedoeling de mitswa te volbrengen, dan heeft men aan zijn verplichtingen voldaan⁵⁶.

17.⁵⁷ Gedurende de gehele tijd, dat men *tefillien* om heeft, mag men zijn gedachten er in het geheel niet van laten afleiden, behalve tijdens het *sjemoné 'esré* gebed en Tora-studie. Het is verboden met *tefillien* om een geregelde maaltijd te nuttigen, maar een klein hapje tussen door is toegestaan. Dit geldt alleen voor wie z'n *tefillien* de hele dag om heeft, maar wie ze alleen maar legt voor *keriat Sjema*' en tefilla, eet in het geheel niet met *tefillien* om. En de hoeveelheid van een klein hapje is de hoeveelheid van een middelmatig ei⁵⁸. Echter, slapen met *tefillien* om, zelfs maar eventjes, is verboden.

18.⁵⁹ Men is verplicht zijn *tefillien* aan te raken iedere keer dat men aan hen denkt. Hierdoor raken de gedachten niet afgeleid. Bovendien kan men zo controleren of ze nog op hun plaats zitten⁶⁰. Men dient dan eerst de arm-*tefillien* te betasten en daarna de hoofd-*tefillien*. Echter tijdens de tefilla is het niet nodig ze aan te raken, omdat er dan geen gevaar bestaat dat de gedachten worden afgeleid, maar het is een goede gewoonte om het wel te doen⁶¹. Het is een mooie gewoonte om ze aan te raken, wanneer men hun voorschrift uitspreekt tijdens *Keriat Sjema*': wanneer men *oekesjartam leòt al jadècha* [en je zult ze als een teken op je hand binden] zegt, raakt men de arm-*tefillien* aan en kust men de vingertoppen of *tsietsiet*, waarmee men de arm-*tefillien* heeft aangeraakt. En wanneer men *wehajoe letotafot bein 'einècha* [en zij zullen als een voorhoofdsband tussen je ogen zijn] zegt, betast men de hoofd-*tefillien* en kust men zijn vingertoppen of *tsietsiet* weer.

Bronnen van de halacha

48. M.B. 25:28; 49. Rema 25:9; 50. KSA 10:9; 51. M.B. 25:34; 52. Sj.A. 25:10; 53. Sj.A. 25:10; 53. M.B. 25:36; 55. KSA 10:10; 56. M.B. 25:15; 57. KSA 10:16; 58. M.B. 40:19; 59. KSA 10:17; 60. M.B. 28:1; 61. Sj.A.HaRav 28:2.

(M.B. = Misjna Beroera; Sj.A. = Sjoelchan Aroech; KSA = Kitsoer Sjoelchan Aroech; Sj.A.HaRav = Sj.A. van de Ba'al HaTanya.)

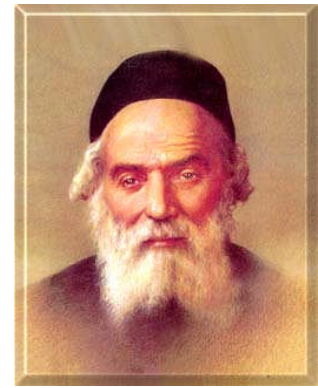
verbod op Lasjon Hara – Kwaadspreken

Op basis van het Boek Chofets Chajiem

Hoofdstuk vier (deel 7)

21. Mogelijke toekomstige schade

Wanneer het onderwerp van je Lasjon Hara nog geen schade geleden heeft van je woorden, maar dat mogelijk in de toekomst kan krijgen, dan is het niet duidelijk of je nu al, nog voordat de schade geleden is, verplicht bent om vergiffenis te vragen. Het verstandigste wat men kan doen in een dergelijke situatie, is om de luisteraars te vertellen dat je fout was toen je de Lasjon Hara sprak. Dat kan wellicht toekomstige schade voorkomen.

22. Voorkomen is de beste genezing

Het feit dat het noodzakelijk is om het onderwerp van je Lasjon Hara te benaderen en hem om vergiffenis moet vragen, zou op zichzelf de dwang om Lasjon Hara te spreken moeten intomen. Het is erg moeilijk om de nodige moed te verzamelen om iemand om vergiffenis te vragen, speciaal als hij niet weet wat je gedaan hebt.

Iemand die voortdurend Lasjon Hara spreekt, zal ontdekken dat het bijna onmogelijk is om zich al de mensen te herinneren die schade geleden hebben ten gevolge van zijn woorden. Bovendien, iemand die regelmatig Lasjon Hara spreekt, spreekt misschien ook over een familie-defect, en daar kan men nimmer voor boeten, omdat het toekomstige generatie treft. Daarom, vermijd Lasjon Hara voordat je onherstelbare schade aanricht.

Hoofdstuk vijf

1. Iemands tekortkomingen vermelden ter vervulling van mitswot *bein adam lachavero* (verplichtingen tussen mensen onder elkaar)

Net zoals het als Lasjon Hara beschouwd wordt als je zegt dat iemand nalatig is in het vervullen van de *mitswot bei adam laMakom* (verplichtingen die men heeft tegenover Hasjem), zo ook is het Lasjon Hara als je vertelt dat iemand gebrekkig is in de *mitswot bein adam lachavero*. Dit is ook zo als datgene wat je vertelt volledig waar is.

Bijvoorbeeld, als je ziet dat iemand aan een ander een lening of een andere gunst vraagt, en die ander weigert dat, dan mag je dat niet aan anderen vertellen. Daar het niets goeds oplevert als je dit vertelt, wordt het beschouwd als Lasjon Hara.

Het is niet alleen verboden wanneer je niet zeker bent of de persoon in kwestie wel in staat was de gevraagde hulp te verlenen, maar zelfs als je er absoluut zeker van bent dat hij in staat was de gevraagde hulp te verlenen en dat alleen maar geweigerd heeft uit egoïsme. Wanneer je het nu alleen maar vermeldt omdat je het kwaad wil veroordelen (*kinaït haëmet*) en niet omdat het je bedoeling is om over die persoon kwaad te spreken, dan nog is het Lasjon Hara.

2. Als iemand weigert je een gunst te doen

Als Ruben weigert je een gunst te doen, dan is het een zwaardere overtreding als je dat aan anderen vertelt, dan wanneer je zou vertellen dat Ruben weigerde om iemand anders een gunst te doen. Zelfs als je alleen maar als terloops het incident vermeldt aan anderen, zonder kwade bijbedoelingen, dan ben je schuldig aan het spreken van Lasjon Hara en overtreedt je *Lo titor*. Dit verbod verbiedt je om een wrok te koesteren tegen iemand die geweigerd heeft je te helpen. Door het incident verder te vertellen, toon je dat je nog steeds innerlijk bezig bent met de weigering van Ruben, terwijl je verplicht bent om dat compleet te vergeten.

Wanneer je de gebeurtenis aan anderen vertelt om wraak te nemen, ben je schuldig aan nog een andere zonde, namelijk *lo tikam* – het verbod op wraakneming.

Bijvoorbeeld: *Mosjé vraagt Sjlomo het boek Chofeet Chajiem te lenen, hetgeen Sjlomo weigert. Mosjé is daar kwaad over, want hij leent aan Sjlomo wel altijd boeken. Mosjé mag de weigering van Sjlomo niet verder vertellen en hij mag zelfs niet uit wraak Sjlomo niet meer willen lenen. In tegendeel, hij moet doorgaan met boeken aan Sjlomo te lenen, en hij mag er zelfs niet bij zeggen: 'zie je, ik leen jou wel mijn boeken, hoewel jij mij jouw boek niet wilde lenen.'* Mosjé moet Sjlomo's weigering vergeten.

Wegwijzer voor ons gebed

LES VIER

Mizmor leToda – מזמור לתודה

Een dank-lied

Achtergrond – מקורות

Deze Psalm is de laatste van een serie van elf Psalmen die door Mosjé Rabbeinoe gecomponeerd werden. De eerste is Psalm 90, die begint met *Tefilla leMosjé* (een gebed gecomponeerd door Mosjé) en het eindigt met deze Psalm. Nadat men *Hodoe* gezegd heeft (of na *Baroech Sje-amar* volgens de Sefardische noesach) zegt men dit hoofdstuk van de *Tehilliem* (Psalmen).

Deze Psalm werd geciteerd als een Dank-offer gebracht werd in het *Beit HaMikdasj* vroeger. Het Dank-offer bestond uit tien broden. Dit offer, zowel als dat van de Twee Broden die op Sjawoet (het Wekenfeest) geofferd werden, waren de enige uitzondering waarbij gedeseemd brood geofferd werd in het *Beit HaMikdasj*; alle andere meeloffers bestonden uit ongerezen broden, te weten *matsot*. Om die reden wordt deze Psalm weggelaten uit ons ochtendgebed op Erev Pesach (de dag voor het Joodse Paasfeest), op Chol-HaMo'eed Pesach en op Jom Kippoer, want op die dagen werden er geen Dank-offers van particulieren geaccepteerd, maar werden er alleen offers voor de gemeenschap en feestoffers gebracht.

Volgens de Joodse wet is men een Dank-offer verplicht in vier gevallen van ontsnapping aan gevaar:

1. Nadat men de zee is overgestoken; 2. Nadat men door een woestijn is getrokken; 3. Nadat men uit krijgsgevangenschap is bevrijd; 4. Nadat men van een ernstige ziekte is hersteld.

Het is heden ten dage gebruikelijk om in alle gevallen waarin men ter nauwernood aan ernstig gevaar of verwondig ontsnapt is, een speciale beracha (zegenspreuk) te zeggen – *Hagomel* („... Die hen, die het niet verdienen weldaden bewijst”). Deze beracha wordt in de synagoge uitgesproken wanneer men wordt opgeroepen voor het lezen uit Tora. Maar het Dank-lied wordt iedere dag gezegd (met uitzondering van wat hierboven vermeld is), want in feite verheugen wij ons iedere dag in G-ds wonderen, zonder dat wij ons dat bewust zijn. Volgens Rav S.R. Hirsch drukt het onze appreciatie uit voor wat G-d voor ons in het verleden betekende en wat Hij nog steeds voor ons vandaag betekent. Het is ook een verklaring voor wat onze relatie met Hem in de toekomst zou moeten zijn.

Wat is een wonder?

Gewoonlijk denken we aan een ‘wonder’ als iets bovennatuurlijks, zoals de wonderen die voor ons volk verricht werden in het oude Egypte en bij de Uittocht en de tocht door de woestijn. Dit waren zeker bovennatuurlijke wonderen, want G-d veranderde voor ons daarbij de natuurwetten. Maar wonderen hoeven niet zo buitengewoon te zijn. Wonderen gebeuren iedere dag op een „gewone” manier, zonder dat we dat in de gaten hebben. De eerste soort noemen we „geopenbaarde wonderen,” G-ds voorzienigheid wordt daarbij aan ons onthuld. In het tweede geval is G-ds voorzienigheid verhuld, verborgen. Het lijkt of alles normaal verloopt.

In onze literatuur wordt de eerste soort gesymboliseerd door de vierletterige Naam (*Joed – Kee – Wov – Kee*); het symboliseert G-ds voorzienigheid zoals die zich aan ons op bovennatuurlijke wijze manifesteert. De tweede symboliseert G-ds voorzienigheid wanneer zich die aan ons manifesteert via de natuur en wordt weergegeven door de vijf-letterige Naam *Elokiem*. Wanneer bijvoorbeeld iemand gezond is, besteedt hij niet veel aandacht aan de wonderen van het lichaam, noch besteedt hij veel aandacht aan het feit dat een goede gezondheid een gift van G-d is. Pas wanneer hij ernstig ziek is, realiseert hij zich hoezeer men afhankelijk is van G-ds genade.

De volgende keer zullen we de Psalm 100 zelf nader bekijken.